

DJEČJI MUZEJI

TONČIKA CUKROV □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

sl.1 Posjetitelji u Exploratorijumu u Bristolu

Djeca su najbrojniji posjetitelji dječjih muzeja koji su danas vrlo popularni i broj im se neprestano uvećava. Na osnivanje dječjih muzeja, koji su se pojavili već potkraj 19. stoljeća potaknula je pedagogija u kojoj se naglašava vrijednost spoznaje osobnog iskustva. Postavio ju je američki filozof i pedagog Johna Deweya (1859-1952).¹

Dječji muzeji po tipu su specijalni muzeji jer su namijenjeni posjetu djece mlađe dobi, a po svojoj koncepciji pripadaju novoj generaciji muzeja, koji u izvjesnoj mjeri "narušavaju" klasičnu ideju muzeja. Oni često nemaju vlastite funduse iako je osnovni preduvjet osnivanja muzeja upravo posjedovanje fundusa.² Muzejski postav je prilagođen jednoj vrsti publike - djeci - stoga je i njegova organizacija postavljena na drugim osnovama. Takav je muzej blizak igraonicama u kulturnim centrima. Međutim, zbog sadržaja - jer koriste muzejsku građu i drugu karakterističnu za baštinu - vezuje ih se za muzeje. Ti muzeji u svojim interdisciplinarnim i multikulturalnim projektima, izložbama i sličnim akcijama nastoje djeci približiti prošlost i druge teme kako bi im se približilo vrijeme i sadržaj.

Prvi dječji muzej Brooklyn Children's Museum³ osno-

van pri Institutu of Arts and Science u Brooklynu, slavio je 1999. svoj stoti rođendan. Od samog početka imao je fundus koji je činila nekolicina prirodnjačkih izložaka s namjerom da ih djeca dodiruju, osjete, razumiju i ... nauče nešto o njima. Od tada takva se metoda rada širila u muzejima diljem Amerike, a pokret je sljedećih desetljeća zahvatio Europu te druge krajeve svijeta. Zbog načina rada kao i sposobnosti evoluiranja rada njegova iskustva s inovativnim interaktivnim izložbama, edukativnim programima, radionicama i performansima uzor je mnogim dječjim muzejima.

Sadržaji dječjih muzeja su se mijenjali tijekom vremena. Prvotnu muzejsku građu takvih muzeja, kao što je i u slučaju Brooklyn Children's Museuma, činili su uglavnom prirodnjački eksponati. Poslije prvog svjetskog rata njihove zbirke popunjavale su se etnografskim a ubrzo i drugim kulturološkim materijalom. Značajnu promjenu 60-ih godina donijele su izložbe koje je organizirao Michael Spok, ravnatelj Dječjeg muzeja u Bostonu, i Frank Oppenheimer u Exploratorijumu (San Francisco). Njihov cilj bio je proizvesti taktilne, eksperimentalne izložbe,⁴ a imali su i svoju pedagošku osnovu u Montessori Schools, Sumerhill i Piaget - školama u kojima se smatralo da je važan individualan rad te da osobno iskustvo kvalitetnije utječe na budući razvoj. Posljednjih 20-ak godina dječji muzeji sve su popularniji te ih se ne može više ignorirati. Razlog tome je otvorenost prema novim odgojno-obrazovnim oblicima rada na što su značajno utjecale spomenute psihologijske škole. Tako npr. u SAD danas ima više od 300 dječjih muzeja.⁵ To je ujedno i država s najviše osnovanih takvih muzeja. Izrađuju kompleksan sistem i mrežu centara, institucija, laboratorija i istraživačkih centara s ciljem uspostavljanja veza kako bi se što potpunije realizirao koncept dječjeg muzeja. Posebna se pozornost posvećuje najmlađoj djeci jer iskustva stečena u muzeju značajno mogu utjecati na kreativnost i kvalitetu njihove buduće strukture. U Europi prvi su takvi muzeji namijenjeni odraslijoj djeci i oni nisu zasebne institucije već su dio najčešće nekog muzeja. Često su to posebno dizajnirane igraonice kao na primjer u Nordiska Museet u Stocholmu. To je muzej s najduljom tradicijom realiziranja koncepta dječjeg muzeja u Europi. Prilikom reali-

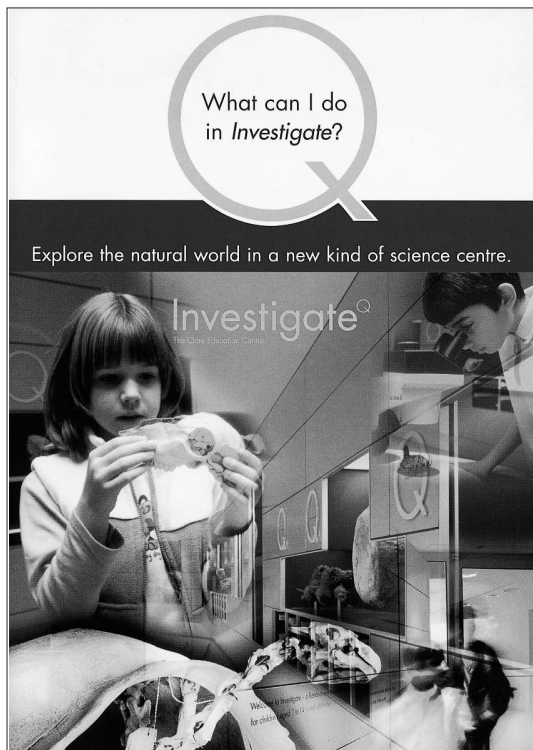
¹ Heumann Gurian, Elaine. *Ways of Looking at Children's Museums // Reference Book, Hands on! Europe '98*, str. 30.

² *Zakon o muzejima*, Narodne novine, broj 142, str. 3541-3546.

³ de Lancastre, Margarida. *Opening Words // Reference Book, Hands on! Europe '98*, str. 14.

⁴ Heumann Gurian, Elaine. *Ways of Looking at Children's Museums // Reference Book, Hands on! Europe '98*, str. 31.

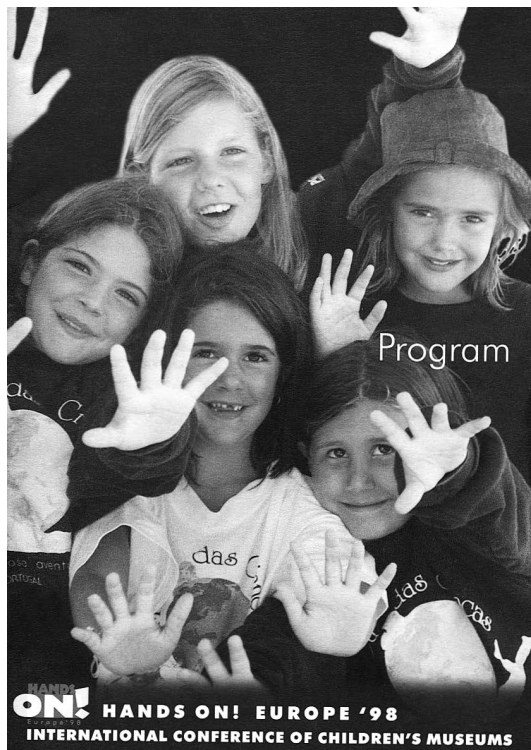
⁵ Margarida de Lancastre, *Opening Words, Reference Book, Hands on! Europe '98*, str. 15.

ziranja svog posljednjeg projekta nazvanog *Lekstugan* muzej je surađivao s predškolskim institucijama.⁶ Program je oblikovan za djecu od 5 do 10 godina za koje je uređen prostor s maketama tradicionalnog sela u Švedskoj s kraja 19. stoljeća. Igrajući se "na selu" zbog vjerodostojno oblikovanih maketa djeca je omogućeno da se s lakoćom užive u prošlost te da je tako cjelovitije dožive.

Jedan od poznatijih dječjih muzeja u Francuskoj je Le Musée an Herbe u Parizu.⁷ Smješten je u velikom vrtu gdje se uz mnoge atrakcije za djecu (tobogan, životinje, lutke, cirkus) nalaze i drugi kulturni sadržaji (muzej, kazalište). U nastojanju da privuku što veći broj djece, a namijenjeno je djeci u dobi od 4 do 11 godina, organiziraju se izložbe⁸ temeljene na igri i humoru kako bi razvili senzibilitet, znatiželju i kreativnost djece. Među brojnim izložbama vedrih naslova, kao na primjer *Pažnja, oni žele nestati* ili *Na putu klaunovima*, jesu one posvećene slavnim slikarima. Među prvima je izložba posvećena Leonardu da Vinciju, slijedila je izložba o Picassu, zatim Chagallu itd. Posebna kvaliteta tih izložaba je i u tome što su načinjeni njihovi katalozi u obliku edukativnih slikovnica te jednako tako male putujuće izložbe nastale od velikih kako bi ih mogla vidjeti i djeca iz drugih gradova.

Među dječjim muzejima naglašena je suradnja stoga se udružuju na izradi zajedničkih projekata. Jedan takav primjer je izložba iz 1996. pod nazivom *Elementary Mr. Cragg!*⁹ U njoj su organizaciji sudjelovala tri muzeja - ZOOM Kindermuseum (Beč, Austrija), Atelier des enfants du Centre Georges Pompidou (Pariz,

sl.2 "Investigate" je novi tip izložbe u The Natural History Museum u New Yorku. Mali posjetitelji od 7-14 godina se mogu upoznati sa stotinama predmeta iz svijeta prirode i osjetiti nešto od uzbuđenja istraživačkog procesa.

sl.3 Naslovnica programa Međunarodnog skupa posvećenog dječjim muzejima "Hands on! Europe '98."

Francuska) i Kindermuseum Wilhem Lehbruck Museum (Duisburg, Njemačka). Glavni akter izložbe je kipar koji od različitih materijala izrađuje "skulpture" imitirajući oblike i strukture iz prirode (fosile, plodove prirode i dr.). Takav pristup je prihvatljiv dječjem percipiranju života stoga ona s više lakoće spoznavaju umjetnost i njezine izražajne mogućnosti. U prezentaciju izložbe uključen je još jedan važan element, a to je istraživanje, na što upućuje sam njen naslov koji je preuzet iz detektivskih priča Sherlocka Holmesa.

Često se pri koncipiranju projekata, posebno izložaba, vodi računa da su izložbe takve da se mogu prirediti i u drugim sredinama. Primjer MUBA¹⁰ neprofitne organizacije, pokazuje da priređivanjem gostujućih izložaba stvara prostor za osnivanje budućeg Museo dei Bambini u Milanu (Italija). Takva jedna izložba je *Geld*, koju je originalno postavio ZOOM Kindermuseum iz Beča (Austrija). Izložba je u osnovi interaktivna igra koja je zamišljena kao izložba na kojoj se istražuje novac u svijetu.

Pod naslovom *Herman Lisjak uči o novcu* predstavio se je prvom povremenom izložbom djeci Slovenije i Dječji muzej *Hermanov brlog*. Iako se radi o slično osmišljenoj izložbi, kao što je prethodno spomenuta, i bila je jako posjećena zbog lokalnog karaktera, ona nije bila pretvorena u putujuću.

Muzej *Hermanov brlog* najbliži je dječji muzej Hrvatskoj te je stoga nama vrlo zanimljiv kao i zbog činjenice da je do nedavna *Muzej novije zgodovine Celje*,¹¹ čiji je on entitet, pripadao istoj državi i istom pravnom ustroju kojem su pripadali hrvatski muzeji. Osnovan je

6 Tyrfelt, Annika. *Let's Play In the Old Days! Activities for the youngest at Nordiska Museet Stockholm* // Reference Book, Hands on! Europe '98, str. 51.

7 Merleau-Ponty, Claité. *Les 25 ans du Musée en Herbe, un anniversaire pour parler de médiation* // La lettre de l'OCIM, n°72, 2000., str. 3.

8 Girardet, Silvie; Merleau-Ponty, Claire. *Une expo de A à Z, Concevoir et réaliser une exposition* // Musée en Herbe - OCIM, Pariz, 1994.

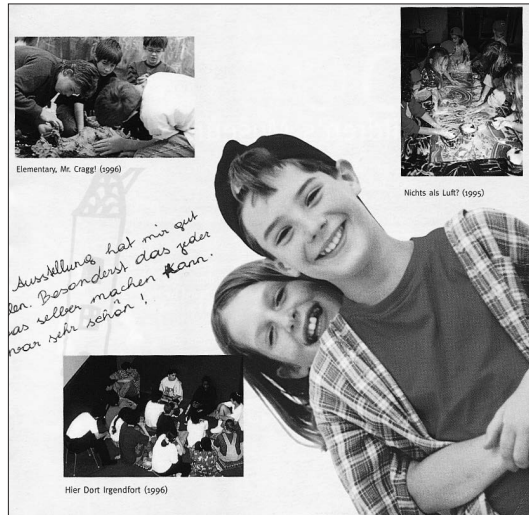
9 *Elementary Mr. Cragg!*, katalog izložbe 18. listopada - 15. prosinac 1996., ZOOM Kindermuseum, Beč

10 MUBA, deplijan, Museo dei Bambini, Milano, 1996.

11 *Od ideje do prve običasne razstave* // Muzej novije zgodovine Celje, Celje, 1995., str. 12-24.

sl.4 Radionica uz izložbu "Elementary Mr. Cragg!", ZOOM Kindermuseum, Beč

sl.5 Stranica knjige "L'art de Léonard", Sylvie Girardet, Claire Merleau-Ponty, Nestor Salas, Réunion des Musées Nationaux, 1994.

1992. godine kao muzej koji je u svom fundusu posjedovao zbirku dječjih kolica i bicikla. U koncepciji muzeja bilo je da se što više približe djeci te je za njegovu maskotu izabran lisac koji se zove Herman, time je muzej postao *Hermanov brolg*. Lik lisca Hermana prisutan je u svim prezentacijama muzeja, od grafički oblikovanih slikovnica do uređenja prostorija muzeja. Dječja galerija, prostori za kreativne aktivnosti i igru i čuvaonica gdje je pohranjena zbirka osnovni su dijelovi muzeja. Osim toga, *Hermanovom brolgu* pripada muzejsko kazalište, trgovina, slastičarnica, garderoba i toaletni prostori. Svi su ovi prostori pažljivo uređeni: posebno se obraćala pozornost na boje (crvena, žuta, plava, zelena) kao i na grafičke znakove, mjere i materijale (drvo i drugi ekološki materijali) osnovnog inventara u pripadajućim prostorima.

Program muzeja je širok te projektima ukazuje na zaštitu i istraživanje kulturne i prirodne baštine Slovenije. On obuhvaća organiziranje povremenih izložaba, uz koje su vezane radionice, seminari ili filmske projekcije. Organiziraju se i didaktičke igre kojima se stimulira kreativnost kroz rad. Muzej izdaje za članove kluba *Hermanovog brolga* i novine kojim se izvještava o zbivanjima u muzeju. Tako je s ovim konceptom *Hermanov brolg* postao vitalni kreativni centar za djecu.

Dječji muzeji imaju svoju međunarodnu organizaciju - The Association of Youth Museums koja okuplja dječje muzeje diljem svijeta. Putem glasila *Hand to hand* informiraju se članovi o različitim aktualnim temama, rade i na edukaciji djelatnika dječjih muzeja, govore o mogućnosti uključivanja volontera u rad muzeja... Na konferencijama *Hands on!*, koje AYM dvogodišnje organizira, susreću se članovi kao i pridružene organizacije. Hrvatska ima kontakt s AMY-jem zahvaljujući nevladinoj organizaciji HEUREKA, koja je njena članica. Ona djeluje od 1998. godine te je uz podršku različitih institucija¹² i Muzeja grada Zagreba ostvarila niz zapaženih projekata¹³ koji su bili izuzetno dobro

12 Ministarstvo kulture, Ministarstvo prosvjete i športa, Ministarstvo turizma, Institut za turizam, Muzejski dokumentacijski centar, Vladin ureda za udruge te Državni zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i Odbor za obitelj, mladež i šport, Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora.

13 Predsjednica organizacije Irena Sertić pokrenula je ideju osnivanja dječjeg muzeja u Hrvatskoj te pridonijela realizaciji mnogih projekata kojima je zainteresiran širi krug javnosti.

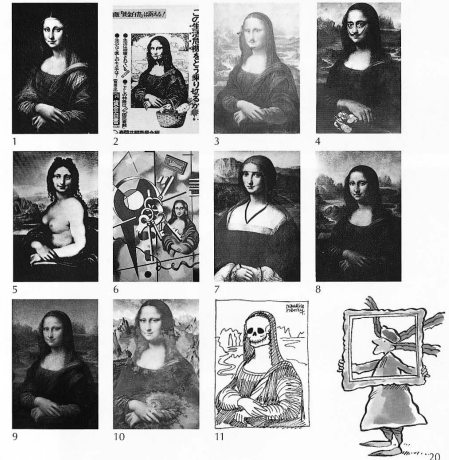
Vidi: Sertić, Irena: *Interaktivna multimedijaska izložba Muzej koji se skriva*. // Informativa Museologica, 32 (3-4) 2001., str. 182.-183.

14 Hrvatski kolekcionari imaju dvije zbirke koje bi se mogle uklopiti u fundus dječjeg muzeja Hrvatske, jedna je Zbirka Stahuljak (Žarka Vujić, *U susret muzeju dječjih igračaka u Zagrebu*. // Zbirka Stahuljak, Vijesti muzealaca i konzervatora, 1/2, 1998., str. 18.-23.), a druga Zbirka lutaka u narodnim nošnjama iz cijelog svijeta Ljeposlava Perinića (Vodić muzeja i galerija Zagreba i okolice, Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 1998.). No da bi to bilo realizirano, potrebno je osigurati brojne uvjete.

LA JOCONDE

La Joconde est le tableau le plus célèbre du monde. Léonard a mis plus de trois ans pour peindre ce portrait de Lisa del Giocondo, une belle italienne.

Cette peinture a souvent été copiée et transformée. Parmi ces différentes "Jocondes", cherche celle de Léonard de Vinci.

posjećeni. Heureka ima šansu postati dječji muzej no još uvijek valja čekati odgovarajuće uvjete¹⁴ kako bi se osnovao takav muzej u Hrvatskoj.

CHILDREN'S MUSEUMS

The popularity of children's museums in recent years is unquestionable, and these museums are the first on the list of newly founded museums. The idea of a children's museum has evolved over time, and this is best seen by the example of the *Brooklyn Children's Museum* (USA), which was founded a hundred years ago. The longest tradition of realising the concept of a children's museum in Europe can be attributed to the *Nordiska Museet* in Stockholm (Sweden). New teaching and technological advances have led to a modernisation of the project of children's museums.

The largest number of children's museums was founded during the 80s and 90s (the United States not have more than 300 children's museums). The aim of these museums is to use museum holdings and to present original objects in interdisciplinary and multicultural projects, exhibitions and similar activities in order to develop children's awareness of the past and other themes in a proper and comprehensive way. The specific nature of children's museums is the presentation that is adapted to children on the basis of new teaching and didactic methods that stress the importance of personal experience as the most valuable form of acquiring information and knowledge. Since children's museums are organised in a specific way with respect to the visitors, they in a way "undermine" the classic notion of museums. Nevertheless, practice has shown that the need for such institutions is justified since children's museums draw a large number of visitors, while the special respect for age differences shows a feeling for democracy.